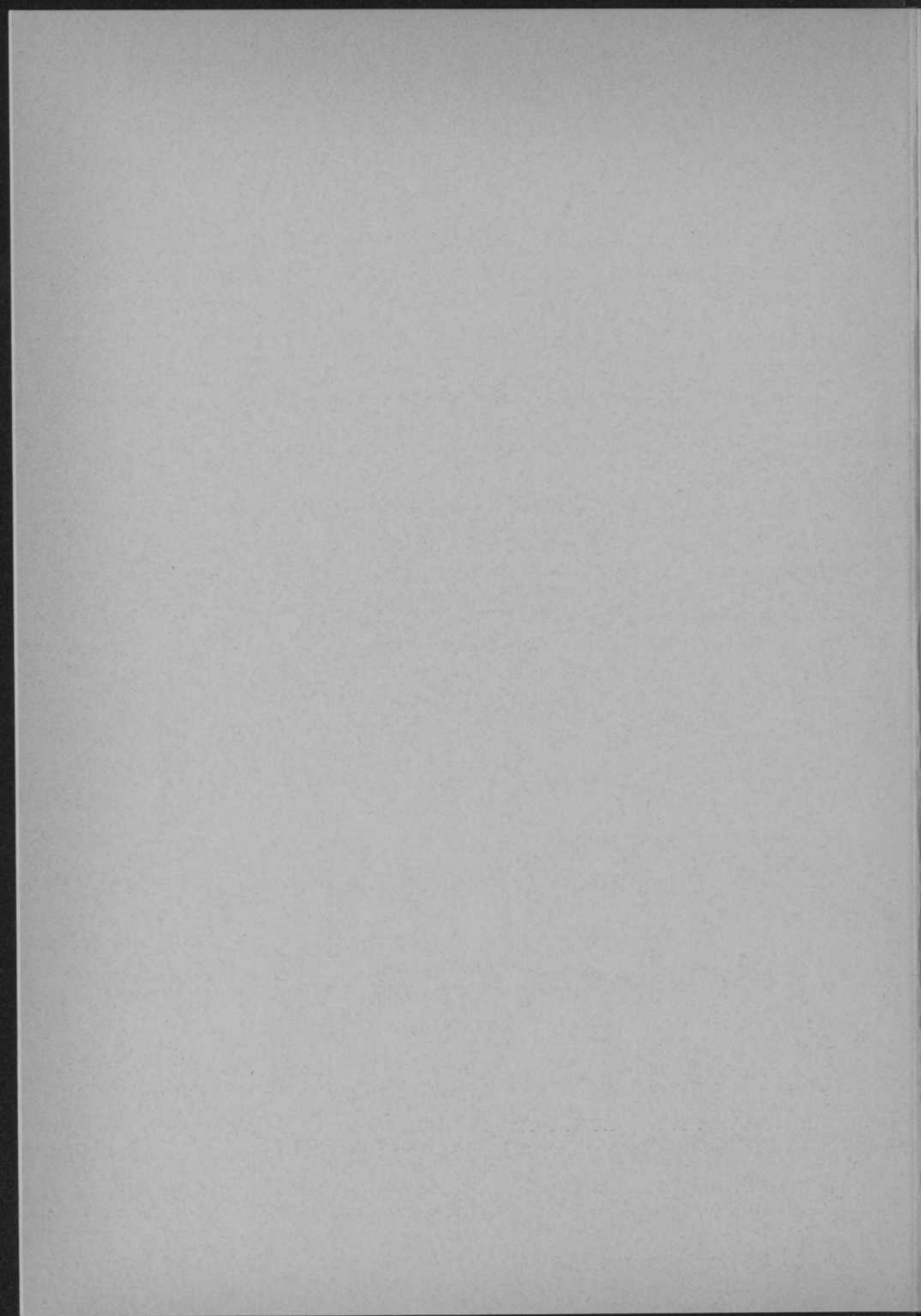

MUSEUM BOIJMANS EN HISTORISCH MUSEUM
DER STAD ROTTERDAM

J AARVERSLAG
1945

No. 27
MUSEUM BOIJMANS

Verslag omtrent den toestand en de aanwinsten van het museum
Boijmans over het jaar 1945.

Ingevolge artikel 11 mijner instructie van 11 Februari 1936 heb ik de eer U hierbij het verslag te doen toekomen omtrent den toestand en de aanwinsten van het museum Boijmans.

Commissie van toezicht. Zooals reeds in het verslag van 1944 is vermeld, besloot de toenmalige burgemeester op 30 Juni 1944 tot intrekking van de verordening betreffende de Commissie van toezicht op het museum Boijmans en het museum van Oudheden (gemeentebld no. 93 van 1933), waarmede een eind werd gemaakt aan het bestaan van deze reeds in 1852 ingestelde commissie. In zijn vergadering van 27 December 1945 besloot de tijdelijke gemeenteraad dit besluit van den burgemeester in te trekken en daarmede herleefde de commissie in haar ouden vorm. Uiteraard lagen de werkzaamheden der commissie in het verslagjaar nog volkomen stil.

Directie. Op 8 Mei 1945 werd de directeur, Dr. D. Hannema, gearresteerd in verband met zijn houding tijdens de bezetting. Tot waarnemend directeur werd benoemd Drs. J. C. Ebbinge Wubben.

Tentoonstellingen. In verband met de omstandigheid, dat de verzamelingen gedurende de eerste vier (oorlogs)maanden van het jaar nog grootendeels waren ondergebracht in de van rijkswege beschikbaar gestelde bergplaatsen, kon in die periode slechts een geringe activiteit worden ontplooid. In de zaal voor tijdelijke tentoonstellingen duurde de in December 1944 geopende tentoonstelling voort van „Aquarellen en teekeningen van 1750 tot 1850” uit het legaat Montauban van Swijndregt. Hiervan was aan het einde van 1944 reeds een catalogus verschenen.

In het Prentenkabinet was te zien de eveneens in December 1944 geopende tentoonstelling van „Aanwinsten van het Prentenkabinet over 1944”. Ook van deze aanwinsten was een catalogus vervaardigd.

Tenslotte was in deze periode een reeks zalen van het museum ingericht met werken van beeldende kunstenaars uit Rotterdam en omstreken.

De bevrijding bracht ook in het museum Boijmans een volslagen ommekeer teweeg. In afwachting van de terugbrenging der in de rijksbergplaatsen ondergebrachte kunstwerken, waarmede aanstonds na de bevrijding een aanvang werd gemaakt,

werd reeds op 9 Juni in de zaal voor tijdelijke tentoonstellingen een expositie geopend. Het betrof nagelaten werk van den in 1940 te Brussel overleden Rotterdamschen schilder en beeldhouwer **Tinus van Doorn**. Tegelijkertijd werden nog enkele andere zalen voor het publiek opengesteld, waarin waren geëxposeerd Fransche schilderijen uit de tweede helft van de negentiende eeuw en aquarellen uit de Haagsche school en van Nederlandsche meesters na dien tijd. Deze schilderijen waren geput uit eigen en uit particulier bezit. In het Prentenkabinet werden gedurende eenigen tijd Fransche en Engelsche achttiende-eeuwsche prenten tentoongesteld uit het legaat Montauban van Swijndregt en in de porseleinzaal een collectie wit en gepolychromeerd Delftsch aardewerk uit particulier bezit.

In het tijdvak van 9 tot 15 Juli werden de belangrijkste kunstwerken naar het museum teruggebracht (zie afbeelding VI). In verband met de herinrichting van een reeks zalen met werken van oude meesters, werd het museum van 9 tot 27 Juli voor het publiek gesloten. De officieele heropening van het museum vond plaats op 27 Juli, des avonds te 8 uur. Deze heropening ging met eenige plechtigheid gepaard en ondervond zeer groote belangstelling van de zijde der burgerij. De Burgemeester, Mr. P. J. Oud, sprak de openingsrede uit.

Op 8 September volgde een tentoonstelling van schilderijen, teekeningen en litho's van den Rotterdamschen kunstenaar **Cornelis Timmer**.

Op 27 October opende de Burgemeester de in het Prentenkabinet ingerichte tentoonstelling „In het verborgene gedrukt”. Deze tentoonstelling omvatte, zooals de naam reeds aangeeft, letterkundige en journalistieke uitgaven, welke in de jaren 1942—1945 clandestien waren gedrukt en verspreid. Deze tentoonstelling werd op 23 November door H.M. de Koningin vereerd met een bezoek. Samenhangend met deze expositie werden in de aula van het museum gehouden: op 11 November een causerie over moderne muziek door Bertus van Lier, met medewerking van Joanna en Thea Diepenbrock (zang en piano), waarbij werden uitgevoerd werken van Alban Berg, Moussorgsky, Debussy, Bartok, Pijper en Flothuis; verder op 17 November een voordracht van moderne Nederlandsche dichtkunst (Jan Campert, M. Nijhoff, A. Roland Holst, Jan Engelman en Bertus Aafjes) door Claudine Witsen Elias en een lezing over „Ondergedoken kunst” door Dr. Garmit Stuiveling op 24 November.

Het museum stelde zijn zalen verder beschikbaar voor een tentoonstelling van „Werk van jonge architecten”, die op 3 November geopend werd; zij werd ingericht door een commissie, bestaande uit de heeren C. van der Leeuw, W. H. de Monchy, Ir. W. van Tijen, H. M. Kraaijvanger, Ir. J. H. van den Broek en Corn. Elfvers.

De laatste tentoonstelling van het jaar was de Kersttentoonstelling, geopend op 22 December. Zij had als onderwerp „Het Nederlandsche zee- en riviergezicht in de zeventiende eeuw”. Voor deze tentoonstelling, die door den Burgemeester werd geopend, bestond veel belangstelling. In het kader van deze expositie werd op tweeden Kerstdag een concert gegeven van oude muziek van 1600 tot 1750, uitgevoerd door Gusta van Royen, clavecimbel en Everard van Royen, fluit.

Aanwinsten. De afdeeling negentiende-eeuwsche schilderkunst werd verrijkt met een fraai stilleven „Glas met hyacinthen” (afbeelding I) van den Franschen schilder

Philippe Rousseau en met een goed getroffen, breed geschilderd portret van Pieter Oyens door zijn broeder David Oyens (afbeelding II).

De afdeling Kunstnijverheid werd nog in den oorlog met enkele belangrijke aanwinsten uitgebreid. Aangekocht werd een z.g. draagkabinet van been (ivoor?) met zilver beslag. Het is een koloniaal meubel uit het einde van de zeventiende eeuw, gemaakt op Ceylon door Singaleezen onder Nederlandsche leiding (afbeelding III).

In het najaar werd verworven een aantal Nederlandsche tegels uit het begin van de zeventiende eeuw, die weinig voorkomen in dit kleine formaat met deze motieven en voorstellingen; voorts een uit het einde van de zestiende eeuw stammend Nederlandsch bordje van 18 cm middellijn, overdekt met een blauw tinglazuur en versierd met een ezel in wit en mangaan binnen cirkels en een rand, bezet met noppen (afbeelding IV).

Vóór het jaar ten einde was, kon nog beslag worden gelegd op twee belangrijke voorwerpen: ten eerste een groote Delftsche tegelplaat uit de tweede helft van de zeventiende eeuw, groot 63 x 97 cm, met blauwe schildering van een landschap met ruïnes en figuren, in den trant van Nicolaas Berchem (afbeelding V). Plaques van een dergelijke afmeting en kwaliteit komen slechts zeer zelden voor. Alleen in het Rijksmuseum te Amsterdam bevinden zich twee overeenkomstige tegelplaten. Ten tweede een zeer fraaie Noord-Italiaansche plaque uit het einde van de vijftiende eeuw, uitgevoerd in scraffito-techniek en voorstellend een profielportret van een Venetiaanschen astronoom of cartograaf.

Bibliotheek. Vóór de bevrijding kon slechts een gering aantal werken voor de Bibliotheek worden aangeschaft. Na de bevrijding en het daarmee gepaard gaande herstel van het contact met het buitenland trad een groote verbetering in. Ook het ruilverkeer met de geallieerde landen kon worden hervat. Tevens kon begonnen worden met het inhalen van den achterstand op het gebied der buitenlandsche tijdschriften.

Prentenkabinet. Het was niet mogelijk teekeningen of grafiek van oude meesters aan te koopen. Wel werd van de volgende moderne meesters werk verworven: Prof. J. J. Aarts (enkele bladen grafiek), G. M. Rosinga (een litho), Wout van Heusden (12 etsen), Arend Hendriks (2 etsen), C. Timmer (11 litho's), W. J. Rozendaal (een reeks houtgravuren), J. M. Prange (een litho en 7 houtsneden), E. van Zanden (3 teekeningen).

Overige werkzaamheden. In de maanden voor de bevrijding konden de wetenschappelijke werkzaamheden, voor zoover dat bij de afwezigheid der verzameling mogelijk was, nog worden voortgezet. Zoo verscheen in het begin van het verslagjaar nog een uitvoerige catalogus van de buitenlandsche grafiek uit het legaat Montauban van Swijndregt.

Op dezelfde wijze als dit in de voorafgaande oorlogsjaren was geschied, werd in het museum tot begin Mei een reeks concerten en een voordracht gehouden (22 concerten en 1 voordracht).

Zoals reeds elders vermeld, vond van 9 tot 15 Juli het transport plaats van de schilderijen uit de rijksbergplaats in de St. Pietersberg te Maastricht naar het museum. Het transport geschiedde per schip. Van groote waarde was daarbij de steun, die het museum ondervond van den heer W. van der Vorm, lid van het Curatorium der Stichting Museum Boijmans. De Inspectie Kunstbescherming, onder leiding van Dr. J. Kalf, verleende groote medewerking, evenals het Militair Gezag.

Na dit eerste transport volgden verscheidene andere transporten, meest per auto, van de bergplaatsen te Maastricht, Paaslo bij Steenwijk, Zandvoort, kasteel Heukelom en Heemskerk; het laatste vond plaats op 8 December. Op de gedeeltelijke herinrichting van de bovenzalen volgde op 8 September de herinrichting van een gedeelte van het Kunstnijverheidsmuseum met 15e en 16e eeuwse majolica uit de verzameling Bastert-van Schaardenburg en Delftsch polychroom aardewerk uit de collectie Philips-van der Willigen. Tenslotte werden in November twee zalen van den beganegrond wederom ingericht met de belangrijkste oude meubels.

Personeel. Wegens hun politieke gezindheid werden op 7 Mei geschorst de suppoosten G. F. Jansen, A. Luyters, B. L. Meš, J. Remijn en D. P. Waalwijk en de nachtwakers C. van Roon en B. Schoonbeek.

Zij werden door de volgende beambten vervangen:

W. D. Langendoen, nachtwaker, op 25 Mei; G. B. Merkesteyn, suppoost, op 15 October; K. Kooy, suppoost, op 15 October; Chr. J. de Bluts, suppoost, op 22 October; P. H. Kluwen, suppoost, op 1 November.

Tevens werden in tijdelijken dienst aangesteld: op 2 Juli mej. A. J. Hoek, werkster; op 24 September mej. J. Marechal, werkster.

Op 9 Mei overleed de onderbaas-boekbinder A. B. Koutstaal, die sedert 12 April 1924 aan het museum Boijmans was verbonden. Koutstaal was een goed vakman, die steeds met groote voorzichtigheid en toewijding zijn werkzaamheden, bestaande uit het binden van boeken en het opzetten van de vaak zeer kostbare teekeningen en prenten, heeft verricht.

Op 1 Juli overleed de portier met nevenarbeid J. van der Heyden, die sedert 1 September 1932 aan het museum Boijmans was verbonden. Van der Heyden heeft zich behalve als correct en ijverig portier bijzonder verdienstelijk gemaakt als een uiterst bekwaam en voorzichtig pakker van de kostbare verzamelingen aardewerk, porselein en glaswerk bij het ontruimen van het museum in de oorlogsjaren.

Op 23 November overleed de suppoost K. E. Heil, die sedert 1 September 1937 als zoodanig werkzaam was geweest en zijn werkzaamheden steeds stipt en tot volle tevredenheid heeft vervuld.

Op 1 April werd de suppoost H. van de Pol bevorderd tot suppoost-bureaulist.

Op 10 Februari vroeg de boekbinder W. van Leeuwen eervol ontslag uit zijn functie.

Op 1 April werd F. J. Wetsteyn aangesteld als boekbinder-cartonnagewerker ter vervanging van den reeds ziekelijken A. B. Koutstaal, die op 9 Mei overleed.

De nachtwaker C. J. van Brakel werd op 14 Juli ontslagen.

Het bezoek. Het museum werd in den loop van het jaar bezocht door:

2921	belangstellenden à 25 ct	
42070	„ „ 10 „	
1041	„ „ 1 „	
3721	„ per jaarkaart	
totaal 49753		

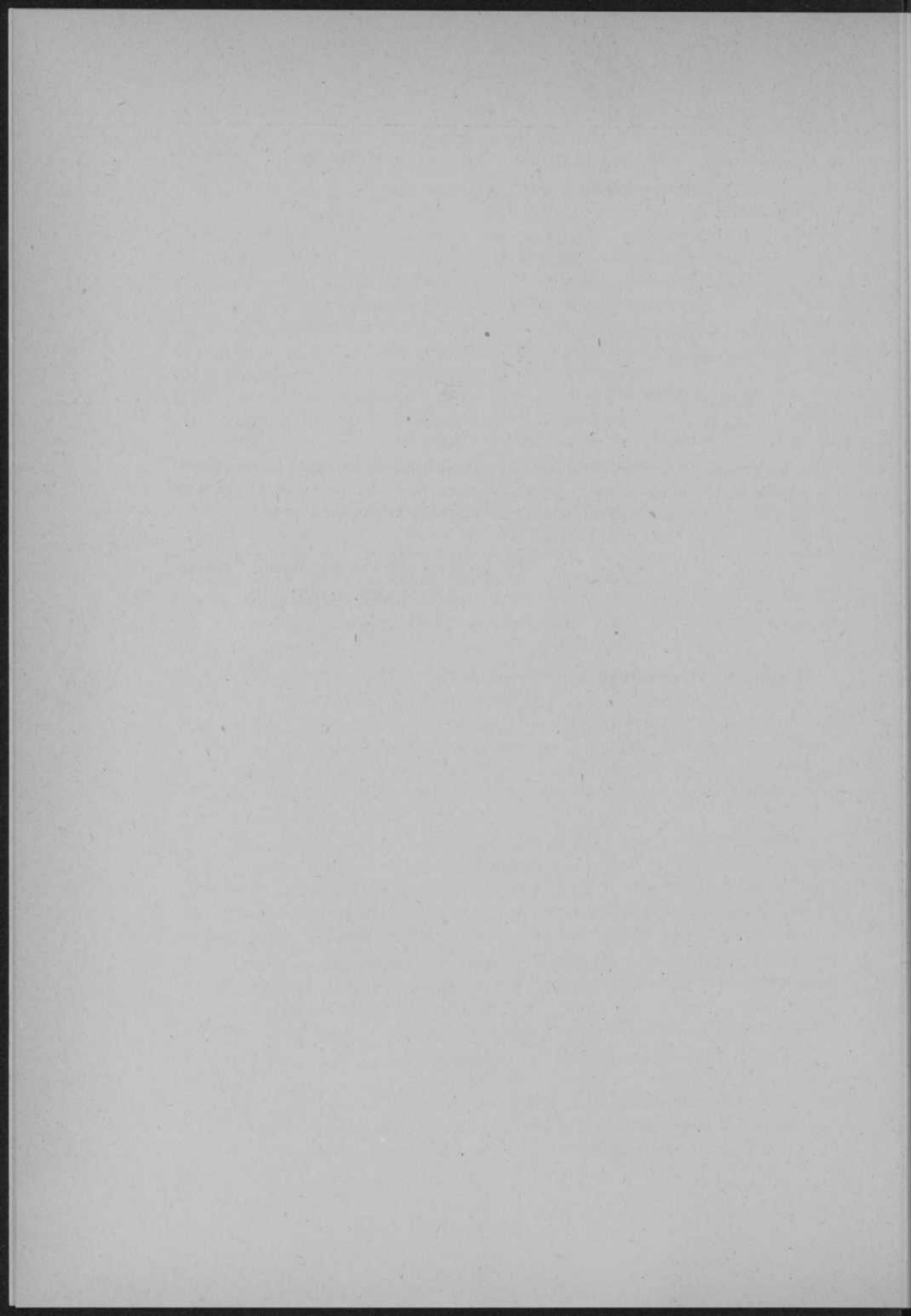
Verkocht werden:

Aan jaarkaarten	62
„ foto's	560
„ fotokaarten	7432
„ catalogi	5175

In het oog houdend, dat in dit jaar nog vier oorlogsmaanden vielen en het museum wegens herinrichting en andere werkzaamheden van 6 Mei tot 9 Juni en van 9 tot 28 Juli gesloten was, kan dit bezoek zeer bevredigend worden genoemd.

De wnd. Directeur van het Museum Boijmans,
J. C. EBBINGE WUBBEN.

Rotterdam, 17 Februari 1948.

MUSEUM VAN OUDHEDEN.

Het museum bleef ook gedurende het jaar 1945 gesloten. De verzamelingen bleven ondergebracht in de depôt-ruimten van het museum Boijmans, zulks in afwachting van de restauratie van het Gemeenelandshuis van Schieland.

Op 4 October 1945 besloten Burgemeester en Wethouders tot de instelling van een commissie ad hoc, die tot taak had hen van voorlichting te dienen met betrekking tot de voortzetting van het museum. Tot lid van deze commissie werden benoemd mej. W. A. H. Crol, mej. Dr. A. C. Kersbergen, Drs. J. C. Ebbinge Wubben, Mr. H. C. Hazewinkel, Mr. L. J. Hijmans van den Bergh, Mr. F. van Rossem en Prof. Dr. Z. W. Sneller. De laatste was tevens voorzitter, terwijl als secretaris fungeerde C. van Dorp. Verwacht mag worden, dat het rapport dezer commissie, dat spoedig kan worden tegemoet gezien, er toe zal bijdragen, dat het museum van Oudheden binnen afzienbaren tijd zal kunnen worden heropend. Reeds nu is gebleken, dat dit door groote groepen van de bevolking op prijs zal worden gesteld.

In afwachting van de te nemen beslissingen werd het inventariseeren en beschrijven van de verzameling gestaag voortgezet. De assistente, mej. W. A. H. Crol, die met de werkzaamheden was belast, vroeg en verkreeg met ingang van 1 November 1945 eervol ontslag, teneinde zich ten volle te kunnen wijden aan haar functie van conservatrice der „Atlas van Stolk”.

Mej. Crol heeft gedurende de zes jaren, dat zij aan het museum verbonden is geweest, haar taak met toewijding en bekwaamheid vervuld.

Aanwinsten. Uit de verzameling W. E. F. Zwierzina werd een aantal zilveren historie-penningen aangekocht, welke meerendeels verband houden met de geschiedenis van Rotterdam, t.w.:

1. Piet Hein neemt de Spaansche Zilvervloot, door L. van Teylingen, 1628.
2. Piet Hein neemt de Spaansche Zilvervloot, door W. Versteek, 1628.
3. De zeeslag bij Duins, gesigneerd I. Looft fe., 1639.
4. Borstbeeld van M. H. Tromp Kz. Zeeslag met twee admiraalsschepen op den voorgrond en een zinkend schip. Wouter Muller, 1653.
5. Overwinning van admiraal Wassenaer van Obdam in de Sont, door J. Pool, 1658.
6. Overwinning van admiraal Wassenaer van Obdam in de Sont, door J. Höhn, 1658.
7. Eeuwfeest van de vereenigde Oost-Indische Compagnie, door Arondeaux, 1702.
8. Gerard van Loon, de beroemde numismaat, door M. Holtzhey, 1731.
9. De zeeslag bij Cadiz. Met de wapens van de Admiraliteit te Rotterdam en de admiralen Melvill en Oorthuys, door J. G. Holtzhey, 1781.
10. Oprichting van de „Oranje-Societeit” te Overschie, door J. v. Baerll, 1782.

Voorts werden aangekocht twee laktrommeltjes, Rotterdamsch werk uit de tweede

helft van de 19e eeuw, vervaardigd door L. J. van Noöyen, fabrikant in Japansch en geïncustreerd lakwerk, gevestigd in de Hoogstraat te Rotterdam en een tinnen pot met roos- en kloosterstempel, afkomstig uit den bodem van Rotterdam.

Door bemiddeling van mejuffrouw Dr. A. C. Kersbergen ontving het museum drie tinnen bordjes met Rotterdamsch merk, legaat van mevrouw Dr. E. Polak-Hirsch.

Door tusschenkomst van den Directeur van den Plaatselijken Telefoondienst ontving het museum tenslotte een gegoten bronzen klok, anno 1574, afkomstig uit het Oudemannenhuus aan de Hoogstraat.

De wnd. Directeur van het Museum van Oudheden,
J. C. EBBINGE WUBBEN.

Rotterdam, 17 Februari 1948.

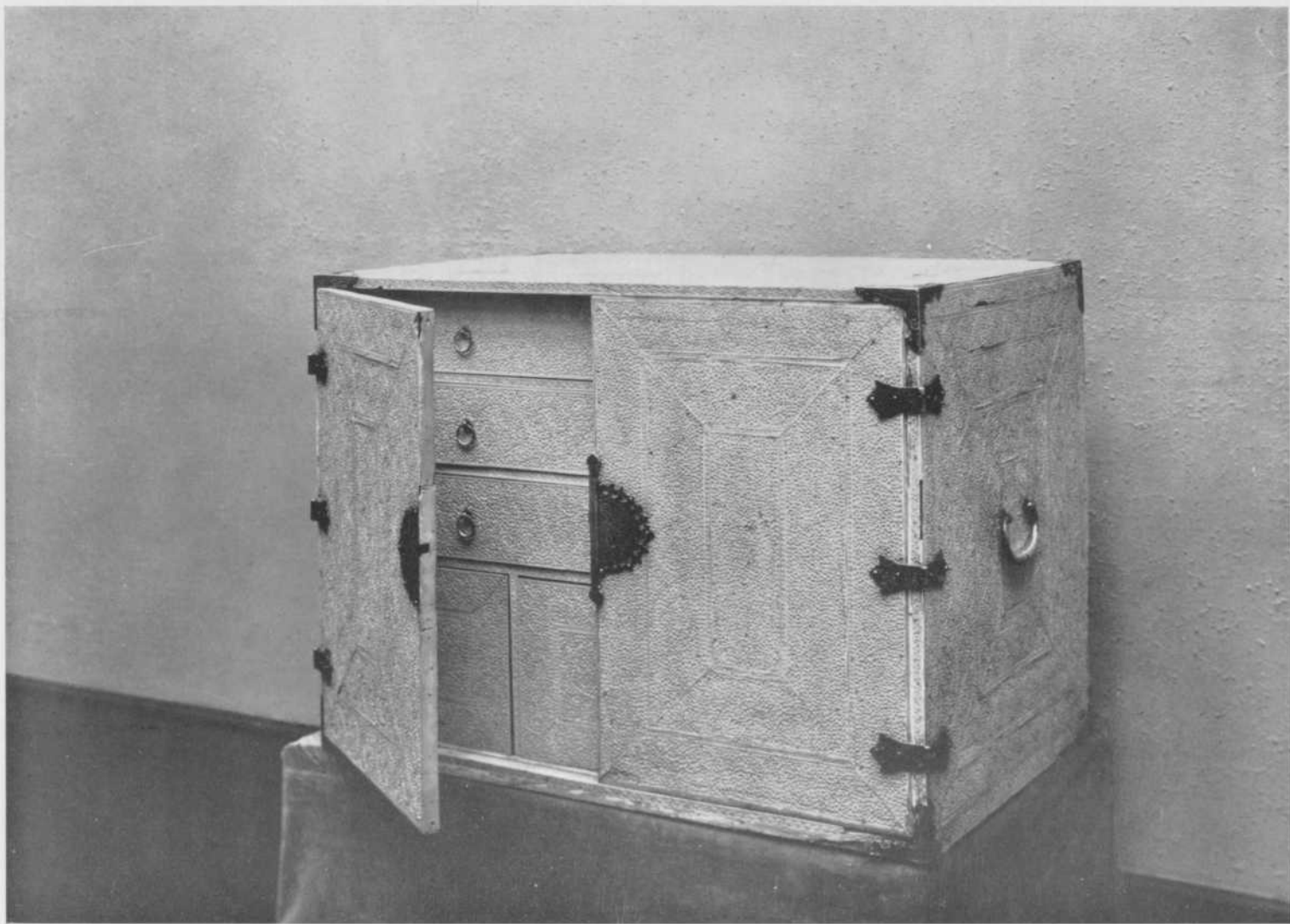
Afb. I. Ph. Rousseau (1816-1887) Glas met Hyacinthen.

Doek 58 × 40 cm.

Afb. II. David Oyens (1842-1902) Portret van Pieter Oyens.

Doek 100 × 75 cm.

Afb. III. Draagkabinet, Ceylon, Eind XVIIe Eeuw.

Been (ivoor?) met zilverbeslag.

Atb. IV. Bordje, Noord-Nederland, omstreeks 1600.

Polychroom op blauwe fond, 18 cm. diameter.

Afb. V. Tegelpaat, Delft, 2e helft XVIIe Eeuw.

Blauw op witte fond, 63 × 97 cm.

Afb. VI. De terugkeer der schilderijen.

